

EEN BLOEMENTAPIJT VOOR ANTWERPEN

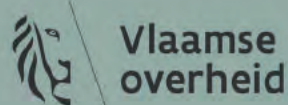
Bloementapijten zijn sedert de jaren '50 van de vorige eeuw een traditie in de Vlaamse steden. In de regel vertonen ze het patroon van een oosters tapijt: een symmetrische compositie van geometrische of vegetale motieven, doorspekt met symbolen van de stad in kwestie, het geheel uitgevoerd in kleurrijke snijbloemen, meestal begonia's.

Wie begin juni 2015 langs de Antwerpse Grote Markt kwam kreeg evenwel iets heel anders te zien: geen pastiche van een klassiek tapijt vervaardigd van afgesneden plantenkoppen maar een oorspronkelijk kunstwerk opgebouwd uit levende planten, een enorm eigentijds schilderij uitgevoerd met de vitale pigmenten van bloemen en kruiden in volle bloei.

Deze bijdrage aan de reeks Standpunten van de KVAB is niet direct een stellingname ten aanzien van het kunstenbeleid in ons land. Het is in de eerste plaats de presentatie van een kunstwerk als een standpunt. Het kunstwerk zelf, het Bloementapijt dat Anne-Mie Van Kerckhoven in 2015 op de Grote Markt van Antwerpen tot stand bracht, wordt voorgesteld en geduid als een stellingname ten aanzien van zijn stedelijke en maatschappelijke context.

De reeks Standpunten van de Academie is een bijdrage tot het wetenschappelijk onderbouwd debat over actuele maatschappelijke en artistieke thema's. De auteurs, leden en werkgroepen van de Academie schrijven in eigen naam, onafhankelijk en met volledige intellectuele vrijheid. De goedkeuring voor publicatie door een of meerdere klassen van de academie waarborgt de kwaliteit van de gepubliceerde studies.

EEN BLOEMENTAPIJT VOOR ANTWERPEN

Anne-Mie Van Kerckhoven
Francis Strauven

Koninklijke Vlaamse Academie van België
voor Wetenschappen en Kunsten, 2016
Standpunten 41

Een bloementapijt voor Antwerpen

KVAB Press

Uitgaven
van
de Koninklijke
Vlaamse Academie
van België
voor
Wetenschappen
en Kunsten

Standpunten nr. 41

Een bloementapijt voor Antwerpen

Anne-Mie Van Kerckhoven
Francis Strauven

Gedeeltelijke reproductie is toegelaten mits uitdrukkelijke bronvermelding.

Partial reproduction is permitted provided the source is mentioned.

Aanbevolen citeerwijze: Anne-Mie Van Kerckhoven, Francis Strauven, *Een bloementapijt voor Antwerpen*, KVAB Standpunt 41, 2016.

Foto en ontwerp cover: Anne-Mie Van Kerckhoven

Drukkerij Universa

© Copyright 2016 KVAB
D/2016/0455/03
ISBN 978 90 6569 161 3

EEN BLOEMENTAPIJT VOOR ANTWERPEN

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	6
EEN STELLINGNAME IN BLOEMEN: FLOWER POWER REVISITED	8
HOE HET TAPIJT ONTSTOND	26
Samenvatting	41
Summary	41
De auteurs	42
BIBLIOGRAFIE	43

Voorwoord

Reeks Standpunten

In overeenstemming met de convenant tussen de Vlaamse Regering en de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten neemt de Academie deel aan het maatschappelijk debat door het uitbrengen van 'Standpunten' die de aandacht vestigen op belangrijke maatschappelijke aangelegenheden.

Voorwoord

Het onderwerp en het uitgangspunt van deze publicatie is een bijzonder kunstwerk, het bloementapijt dat Anne-Mie Van Kerckhoven in vorige zomer van 2015 op de Antwerpse Grote Markt in samenwerking met de stadsdiensten tot stand bracht. Het was een evenement van een uitzonderlijke kwaliteit dat een uitgesproken publiek succes kende maar dat wegens zijn kort bestaan, van 4 tot 13 juni 2015, in de kunstwereld niet de belangstelling kreeg die het verdiende.

Het initiatief om er een publicatie aan te wijden kwam van Francis Strauven, evenals Anne-Mie Van Kerckhoven lid van de KVAB. Toen hij begin juni van vorig jaar langs de Antwerpse Grote Markt passeerde om eens te zien hoe zijn consoror deze atypische opdracht had aangepakt, kwam hij sterk onder de indruk van wat hij daar onder ogen kreeg: een authentiek eigentijds kunstwerk dat zich te midden van het stedelijk leven over nagenoeg de hele markt ontplooidde, een enorm schilderij dat, uitgevoerd in een rijk gamma aan vitale pigmenten, een rijkdom aan associaties en betekenissen opriep. Gemotiveerd door de emotie die dit zinrijke kluwen van frisse energieën bij hem wekte, stelde hij in de Klasse van de Kunsten van de KVAB voor de herinnering aan dit efemere kunstwerk in een publicatie te bestendigen. Het voorstel werd unaniem goedgekeurd en er werd besloten de publicatie op te vatten als een bijdrage aan de reeks 'standpunten'. Wat hierna volgt is dus niet direct een stellinginname ten aanzien van de kunst of het kunstenbeleid in ons land. Het is in de eerste plaats de presentatie van een kunstwerk als een standpunt. Het kunstwerk zelf wordt voorgesteld en geduid als een stellinginname ten aanzien van zijn stedelijke, dus zijn maatschappelijke context.

Dit Standpunt werd op 15 juni 2016 goedgekeurd voor publicatie door de Klasse van de Kunsten van de KVAB.

EEN STELLINGNAME IN BLOEMEN: FLOWER POWER REVISITED

Francis Strauven

Bloementapijten zijn sedert de jaren '50 van de vorige eeuw in Vlaanderen een traditie. Ze ontrolden zich zomer na zomer in Oudenaarde, Gent, Brugge, Ieper, Kortrijk, Hasselt, Tongeren, Antwerpen en Brussel. In de regel vertonen ze het patroon van een oosters tapijt, een symmetrische compositie van geometrische of vegetale motieven, doorspekt met symbolen van de stad in kwestie – wapenschilden, emblemen, soms ook afbeeldingen van lokale helden of streekproducten – het geheel omkaderd met een brede decoratieve boord en uitgevoerd in kleurrijke snijbloemen, vrijwel steeds begonia's.

Wie begin juni van vorig jaar langs de Antwerpse Grote Markt kwam, kreeg evenwel iets heel anders te zien: geen pastiche van een klassiek tapijt vervaardigd met afgesneden plantenkoppen maar een oorspronkelijk kunstwerk opgebouwd met levende planten. De bezoeker werd er onthaald op een nog nimmer vertoond schouwspel: een authentiek eigentijds schilderij uitgevoerd met de vitale pigmenten van bloemen en kruiden in volle bloei.

Brussel, 2014

Antwerpen, 2015

Foto Philippe Van Wolputte

Anne-Mie Van Kerckhoven, bekend om de confronterende beeldspraak en de felle kleuren waarmee ze als kunstenaar de emotionele en maatschappelijke werkelijkheid te lijf gaat, bracht hier een wervelende compositie van diverse kleurvlakken en -vlakjes tot stand: vierkanten, rechthoeken en driehoeken, cirkels en tal van vervormde of gefragmenteerde figuren.

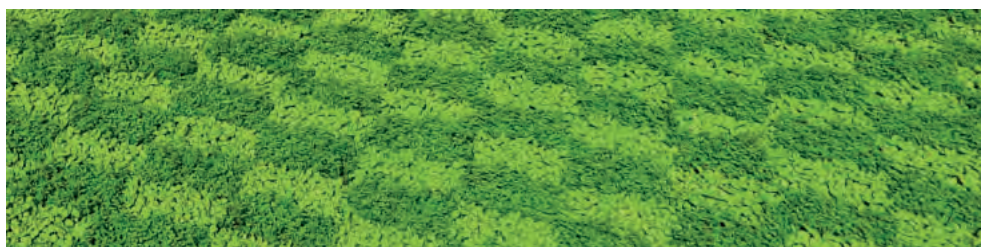
Het eerste wat in het oog sprong waren de verschillende kleuren en texturen van deze vlakken. Naargelang van de aangewende planten waren de oppervlakken afwisselend monochroom of bont verweven, effen of ruw, egaal of licht golvend.

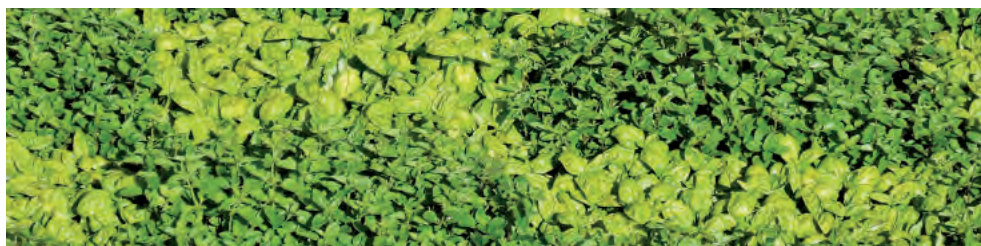
Een aantal vlakken was puur monochroom: enkele witte en blauwe vierkanten, een ruime paarse hoekpartij waarin twee bijna zwarte cirkels opdoken, en diverse groenpartijen.

De groenpartijen waren samengesteld uit verschillende kruiden en groenten: peterselie, tijm, rozemarijn, salie, ijzerkruid, basilicum, zuring en snijbiet.

Basilicum met salie

Petunia 'Limra Purple' en Lobelia 'Laura Blue'

Ageratum 'Packstar Blue' en Verbena 'Tuscany Apricot'

Lobelia Laura 'Blue' en Lobelia Laura 'Deep Blue'

Snijbiet en Tagetes 'King Flame'

De meeste bloemperken toonden daarentegen een vervlechting van twee verschillende, soms complementaire kleuren die elkaar juist door hun contrast activeerden: diverse soorten afrikaantjes – geel vervlochten met oranje, oranje met rood – afgewisseld met bedden van goudsbloemen; karmijnrode petunia's vervlochten met donkergroene tijm, vermiljoenrode salvia's met helgroene peterselie, paarse lobelia's met gele afrikaantjes, en daarnaast ook heldergroene salie subtiel doorsneden met stroken lichtpaarse wilde marjolein. Alles bij elkaar een uitbundige weelde aan bloemen en kruiden die dankzij hun felle volle kleuren onderling blijmoedig contrasteerden om elkaar op deze wijze, paradoxaal genoeg, wederkerig te versterken.

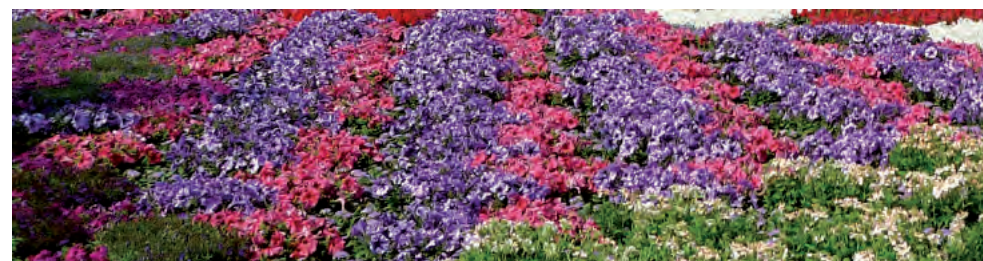
Tagetes patula 'King yellow' en 'King Orange'

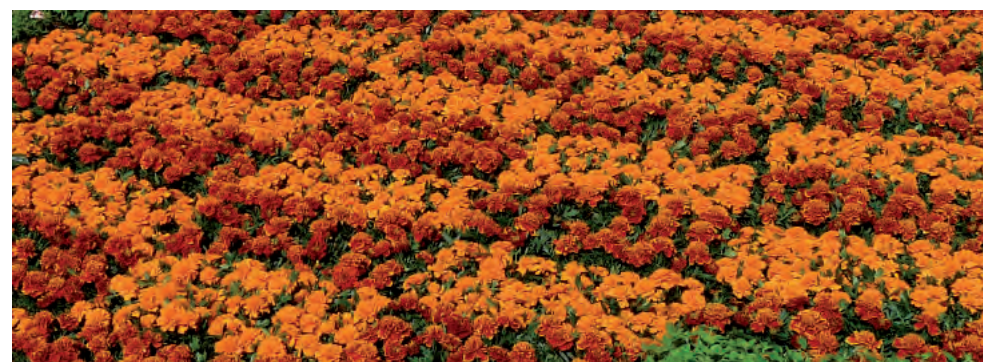
Petunia sublima 'Picotee Red' en Petunia sublima 'Star Red'

Antirrhinum 'Lion King', Tagetes patula 'King yellow', Tagetes patula 'King Orange' en 'King Flame'.

Petunia sublima 'Vein Blu' en Petunia sublima 'Vein Red'

Tagetes patula 'King Orange' en 'King Flame'

Kon de bezoeker zich op de begane grond vermeien in deze frisse kleuren en geuren, dan kreeg hij van de gehele compositie een meer overzichtelijk beeld vanaf de tribune die aan de oostzijde van de markt was opgesteld. Vandaar was te zien hoe er zich in het geheel van het tapijt een onderliggende geometrie aftekende, een schaakbordpatroon of althans de resten daarvan.

Zoals bekend staat het schaakbord traditioneel symbool voor zwart-wit-tegenstellingen, conflictuele situaties en strategische spanningen, maar in dit geval bleken de meeste witte en zwarte vlakken in de loop van de ontwikkeling ingekleurd en vervaagd te zijn. Dat was kennelijk het gevolg van een werveling die de tweede laag van de compositie vormde, een werveling die uitging van een grote, centraal gelegen cirkel met ingeschreven achtpuntige ster, waarin een mandala te herkennen was, een figuur die in het hindoeïstische en boeddhistische denken de kosmos symboliseert.

Van Kerckhovens enorme mandala vormde een stralend ereperk voor de Brabofontein die zich in de as van het stadhuis op een grillige rotsformatie verheft. Uit deze configuratie kon blijken dat het tapijt geenszins was opgevat als een autonome abstracte compositie die voor de gelegenheid was uitvergroot om voor het stadhuis te worden uitgerold. Het was een werk dat zich hecht verankerde in de plek en er een goed deel van zijn betekenis uit putte.

Het ontwikkelde zich rondom het beeld van Brabo, de mythische held die de ontvoogding en de zelfstandigheid van Antwerpen symboliseert. Uitgebeeld door Jef Lambeaux, wendt de jonge held, op één been steunend, zijn romp achterwaarts om met het nodige elan de afgehakte hand van de despoot Druoon Antigoon in de Schelde te werpen. Door hem te midden van de grote mandala te plaatsen bracht Van Kerckhoven de energieke actie van de held in verband met de gestaag wentelende kosmos.

Zij nam Brabo's impetueuze elan, ondersteund door de symboliek van de mandala, als uitgangspunt voor haar wervelende compositie, een werveling die zich dwars door het initiële schaakbordpatroon ontplooidde, turbulenties verwekte en de vierkanten rondom de mandala aan flarden trok. Opmerkelijk genoeg nam de kunstenaar de aldus ontstane flarden en slierten te baat om haar fraaiste kleurenweefsels te ontwikkelen, weefsels waarin zij het impressionistische principe van de simultane contrasten met virtueuze verve ten uitvoer bracht.

Foto Elsbet Nyens

Naast een kunstzinnige had het tapijt, juist door zijn beeldende kracht, onmiskenbaar ook een stedelijke, ja een maatschappelijke betekenis. De tribune keek rechtstreeks uit op een partij bochtig verlopende blauwe vlakken die aansloten bij de mandala van de Brabofontein. Deze blauwe vlakken, die ietwat verzonken lagen ten opzichte van de omgevoende plantenperken, bestonden niet uit bloemen maar uit een dunne laag blauwgekleurde houtschilfers die water oproepen, in casu het water van de Schelde waar Brabo de afgehakte hand naar wierp. Het was een evocatie van de Scheldebocht waar Antwerpen ontstond en zich ontwikkelde.

Foto Elsbet Nyens

Zo beschouwd, riep het tapijt dus een stadsplan op, geen letterlijk herkenbare Antwerpse plattegrond maar een abstracte allegorie van de stad, een complexe samenhang van verscheidene districten, wijken en buurten die, alle fris en blijmoedig, in geuren en kleuren, door middel van diverse bloeiende bloemen en kruiden, hun eigen karakter tentoonspreidden en hun identiteit affirmeerden.

Het geheel verscheen als een schitterende, letterlijk met natuurlijke middelen uitgebeelde metafoor van een veelkleurige, multiculturele stad; een stad wier wijken en buurten, hoewel manifest verschillend, tevens een dynamische en harmonische samenhang vormen: een eenheid in verscheidenheid gebaseerd op complementair contrast en op de wederkerige ontvankelijkheid voor elkanders ingrediënten.

Het tapijt belichaamde een optimistische visie op de stad. Het bood een blijmoedig beeld van de stedelijke samenleving, deels utopisch ideaalbeeld, deels uitbeelding van de al bestaande situatie. Het gaf een frisse, opmonterende inhoud aan het begrip 'flower power' uit de jaren '60.

Uiteraard werd ook het stadhuis, waarvan het 450-jarig bestaan de aanleiding was voor het leggen van het tapijt, in het feest betrokken. De kunstenaar associeerde stadhuis en tapijt door de gevel van het gebouw te tooien met 67 vlaggen die, alle verschillend, alle dezelfde kleuren tentoonspreidden als het tapijt.

Last but not least konden ook de Antwerpenaars in concreto deelnemen aan, of beter letterlijk een deel krijgen van het tapijt. Na afloop werd er een oogstfeest gehouden waar de bevoegde schepen en zijn beamten de 175.000 bloemen en kruiden, verdeeld over trays van 6 stuks, aan de bevolking uitdeelden. De mensen konden de plantjes mee naar huis nemen, als aandenken, als sierplant of om er hun eten mee te kruiden.

Foto Toon Grobet, genomen vanuit de toren van de kathedraal, op 4 juni 2015, toen het tapijt pas gelegd was. Daar alle bloemen nog niet in bloei stonden kreeg het zijn volle kleuren pas enkele dagen later.

Samengevat hield het bloementapijt **4 standpunten** in:

1. Ten aanzien van de gebruikelijke Vlaamse bloementapijten: geen pastiche van een oosters tapijt uitgevoerd in snijbloemen, maar een oorspronkelijk kunstwerk vervaardigd met levende planten en bloemen.
2. Beeldend: een authentiek kunstwerk daadwerkelijk geënt op een bestaande openbare plek, opgevat in een uitgesproken eigentijdse beeldtaal, uitgewerkt met beeldende elementen uit de traditie van de moderne schilderkunst, en verwezenlijkt met levende picturale middelen.
3. Maatschappelijk: een suggestieve stellingname ten aanzien van de stad en de stedelijke samenleving. De evocatie van een blijmoedige veelkleurige samenleving, een celebratie van contrasten in dynamisch evenwicht, een harmonie in beweging, sociale coherentie op grond van het cultiveren en het wederkerig waarderen van de onderlinge verschillen.
4. Ecologisch en duurzaam, betrokkenheid van het publiek bij de kunst: de planten worden niet onthoofd maar krijgen na afloop thuis bij de bevolking een tweede leven. De inwoners krijgen daadwerkelijk een deel van het kunstwerk dat de droom van een veelkleurige samenleving gestalte gaf.

HOE HET TAPIJT ONTSTOND

Anne-Mie Van Kerckhoven

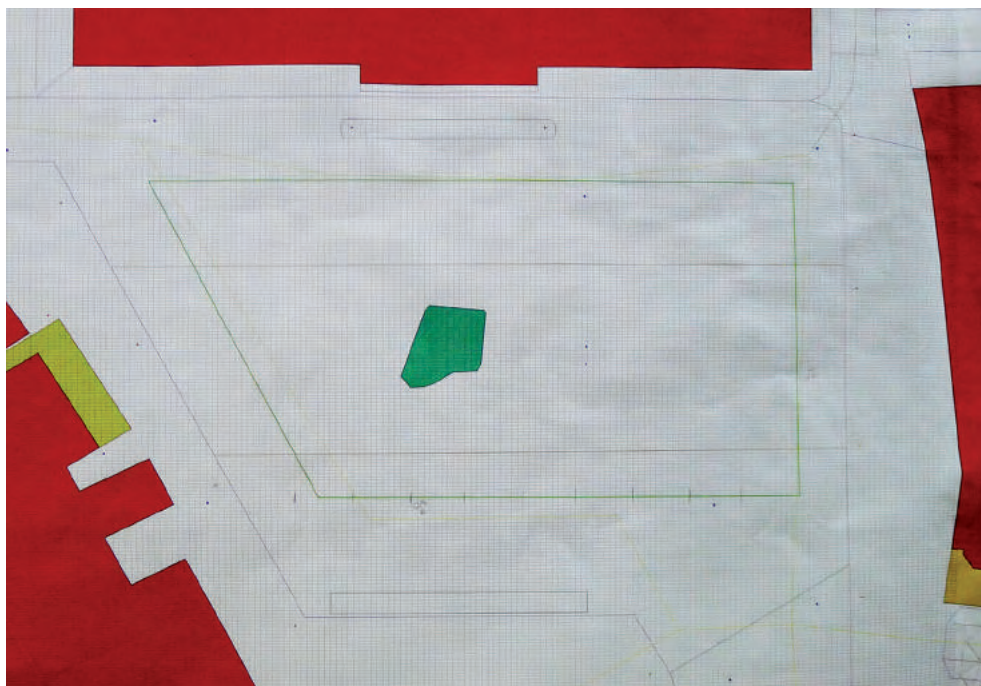
Eind juli 2014 werd ik gecontacteerd door Helke Soenen, afdelingshoofd bij de Antwerpse Groendienst, met de vraag of ik geïnteresseerd was ter gelegenheid van de viering van 450 jaar Stadhuis een bloementapijt te ontwerpen. Soenen en haar collegae wendden zich tot mij omdat ze af wilden van het algemeen gebruikelijke bloementapijt naar oosters model samengesteld uit snijbloemen. Zij wilden een origineel ontwerp van de hand van een eigentijds kunstenaar, en daar zij erg begaan waren met duurzaamheid, wilden zij dat uitvoeren met levende planten en bloemen in pot. Zij waren bij mij uitgekomen omdat ik in mijn werk zoveel uitgesproken kleuren gebruik. Zij kenden de kleurrijke lichtwanden die ik voor het Museum aan de Stroom (het MAS) had gemaakt.

Toen ik op dit voorstel inging werd de opdracht als volgt gespecificeerd: het tapijt moest worden samengesteld uit bloemen die begin juni in bloei zouden staan. Ik kon er ook kruiden aan toevoegen en dat vond ik prachtig. In trays van 53x30 cm, opgevuld met 18 potjes, gingen die de bouwstenen van het project vormen. Het tapijt zou een trapeziumvormige sector van de Grote markt beslaan, zoals aangegeven op de bijgevoegde plattegrond. Mijn ontwerp moest klaar zijn tegen 1 november 2014. De uitvoering werd gepland voor 4 juni 2015 waarna het tapijt 9 dagen zou blijven liggen.

Het plan was ook een selectie Antwerpse schoolkinderen in het project te betrekken: in groepjes van vier zouden ze, vertrekkende van mijn tekening, en onder mijn begeleiding een nieuwe versie van het tapijt bedenken. Het bekronde ontwerp zou na 13 juni met de op de Grote Markt al aanwezige bloemen en planten worden uitgevoerd. Op 14 juni zouden de Antwerpenaren worden uitgenodigd om het tapijt te oogsten en de planten mee te nemen om er hun huis of tuin mee op te fleuren.

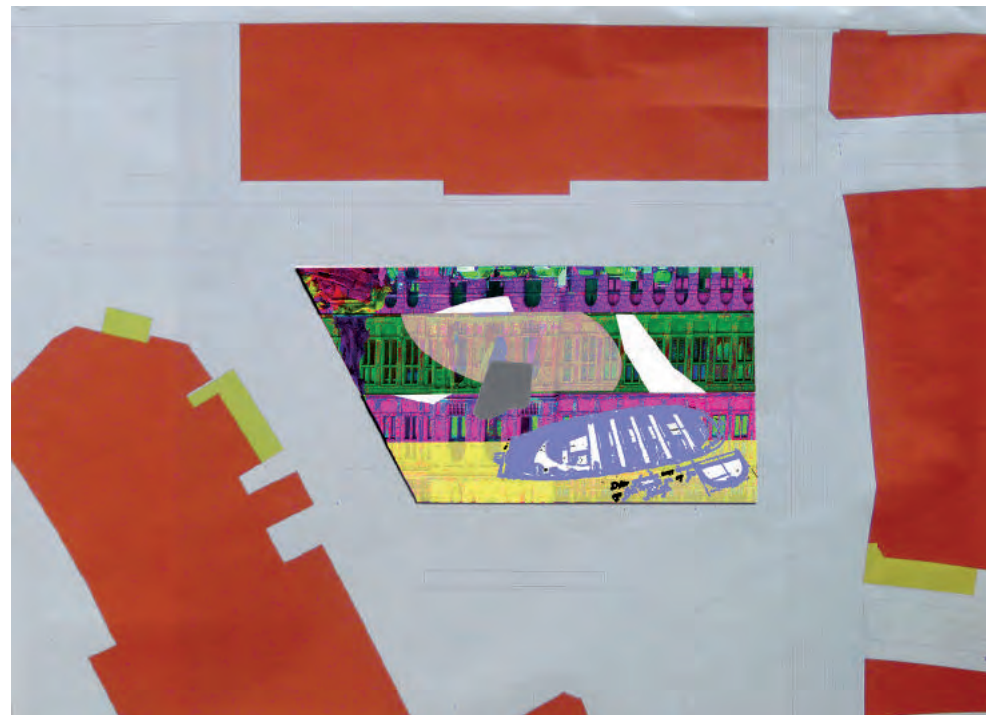
Anne-Mie Van Kerckhoven, *'In de Macht komt alles bijeen'*, lichtwand (2,86 x 9,11 m) voor het MAS, 2011

Het bij de opdracht gevoegde plan van de Antwerpse Grote Markt, met aanduiding van het door het stadsbestuur bepaalde trapeziumvormige projectgebied. De groene vlek is de plaats die wordt ingenomen door de Brabofontein.

Het ontwerpproces verliep geleidelijk, in verschillende stadia waarvan de meeste, als evenzoveel lagen, werkzaam bleven in het uiteindelijke resultaat. In alle stappen van het ontwerp vond er een interactie plaats met de geïnteresseerde stedelijke instanties. Het kabinet van schep en Sara Weyns, directeur van het Middelheimmuseum, boden zowel steun als mentaal weerwerk. Met de Groendienst was de samenwerking intensief omdat voor alle kleuren de geschikte bloemen gekozen moesten worden, die dan nog op het juiste moment moesten bloeien.

Daar het tapijt zou deel uitmaken van de viering van 450 jaar stadhuis, zocht ik in de eerste plaats inspiratie in de architectuur van het gebouw. Ik begon met de monumentale gevel van het gebouw in neergeklapte spiegeling op de markt af te beelden. Ik behandelde de opeenvolgende verdiepingen: onderbouw, Schoon Verdiep, eerste verdieping, mezzanine en dak, als onderscheiden stroken die ik inkleurde met contrasterende kleuren: cyaan, groen, paars en geel. Het idee was een aantal parallelle monochrome stroken van bloemen en kruiden aan te leggen zoals in de Hollandse tulpenvelden. Om het karakter van de stad te beklemtonen voegde ik er de afbeelding van een schip aan toe, een oude prent van een sloep die ik vond op het web. Daar de compositie enkel duidelijk waarneembaar zou zijn vanuit de hoogte, bijvoorbeeld vanuit het stadhuis, ging ik op zoek naar een nieuw concept.

Elspeet Polder, Zuid-Holland

In de Consciencebibliotheek vond ik een gekleurd oud stratenplan van Antwerpen. Ik plaatste dat naast de Brabofontein, zodat er een dualiteit tussen Stad en Brabo ontstond. Brabo kwam in het groen buiten de omwalling terecht, ter hoogte van de Citadel. Mij baserend op een betoverend kleurenpalet dat ik ontleende aan een oude afbeelding van een praalwagen met de reus Antigoon, werkte ik dit ontwerp uit. Ik kleurde de omwalde stad in met karmijnrood, het omgevende groen met groen, de akkers met geel en de Schelde met magenta. Het kleurengamma van de Antigoonprent zou daarna in alle daarop volgende ontwerpen blijven doorwerken.

Om mijn ontwerp vanuit het standpunt van de bezoeker, dus vanaf de begane grond te beoordelen, monteerde ik het in een foto van de situatie, een perspectivisch zicht dat verduidelijkt hoe de bezoeker het tapijt zou kunnen waarnemen en hoe het zich tot de omgevende bebouwing zou verhouden. Deze werkwijze, die ik daarna ook op de volgende concepten toepaste, zou van beslissende betekenis zijn voor de keuze van het definitieve concept. Aldus in de situatie geprojecteerd, bleek de juxtapositie van Brabo en stad al evenmin te voldoen als de spiegeling van de stadhuisgevel op de markt.

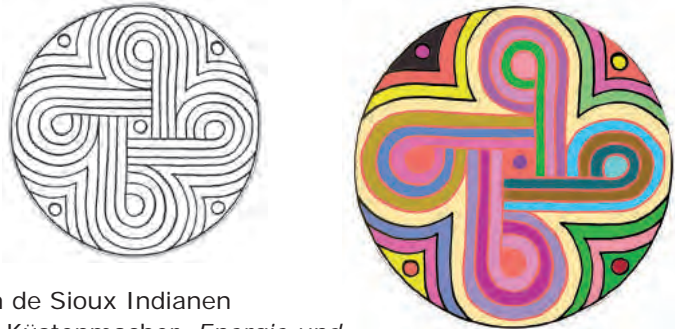

Plattegrond van Antwerpen vervat in de voorstelling van het Antwerpse Markgraafschap (*Marchionatus Sacri Romani Imperii*) in de 17de eeuw, een kopergravure van N.J. Piscator uit 1624.

16de-eeuwse prent van de reus Antigoon, een afbeelding van de door Pieter Coecke in 1535 ontworpen reuzepop gezeten op een praalwagen.

Op zoek naar een universelere visie op de dualiteit tussen Brabo en stad, tussen verleden en heden, besloot ik in mijn volgende ontwerp de Brabofontein een centrale plaats te geven. Hiertoe introduceerde ik een mandala, een oeroude symbolische vorm die voordien al meer dan eens in mijn werk was opgedoken. Ditmaal koos ik geen 'gewone' concentrische mandala uit de Boeddhistische traditie maar een swastikavormige, polycentrische mandala uit de mythologie van de Noord-Amerikaanse Siouxindianen, bij wie hij symbool staat voor de vier windrichtingen en de geleidelijk in elkaar overvloeiende jaargetijden. Ik plaatste de Brabofontein in het centrum van deze sterke archetypische figuur waarvan ik de complex gekromde banen inkleurde met een compleet kleurengamma. Om de mandala in te passen in de trapeziumvormige projectzone vervormde ik hem, rekte hem zijdelings uit. Gemonteerd in het perspectivische zicht van de situatie, werkte hij als een krachtig eigentijds statement. Maar overleg met de technici van de Groendienst leerde dat de uitvoering van dit ontwerp problematisch zou zijn. Het bleek nagenoeg onmogelijk de complex gebogen stroken van de figuur met rechthoekige plantentrays correct ten uitvoer te brengen.

Mandala van de Sioux Indianen uit M. en W. Küstenmacher, *Energie und Kraft durch Mandalas*, München, 1998

Na gevel, stadsplan en mandala uitgeprobeerd te hebben besloot ik de Grote Markt als een vloer op te vatten, een stadsvloer. Voor de basistekening wilde ik inspiratie vinden in de vloeren van het Stadhuis. Echt krachtige patronen vond ik daar niet omdat de originelen in de Spaanse Furie van 1576 vernield werden. Maar ik herinnerde me een prachtige vloer uit het Plantin-Moretus museum, een gebouw dat gedeeltelijk uit dezelfde tijd als het Stadhuis gebouwd dateert. Toen ik daar op zoek was naar beeldmateriaal voor mijn lichtwerken in het MAS, raakte ik geïntrigeerd door de vloer in de traphal. Die vloer met zijn schaakbordpatroon, zijn zwarte en witte vierkanten, zijn dikke zwarte bollen en de achtpuntige ster in het midden, die vond ik ronduit fascinerend. Bovendien was in de centrale omcirkelde ster zowel een mandala als een gestileerde bloemkelk te herkennen. Ik nam er een reeks foto's van. In één van die foto's vond ik de ideale basis voor mijn nieuwe en uiteindelijke ontwerp.

Plantin-Moretus Museum, barokvleugel aan de Vrijdagmarkt, 1761-63

Ik maakte een fotografische uitsnijding uit deze vloer en monteerde deze zodanig in de projectzone dat de Brabofontein uit de achthoekige ster oprees. Met de omcirkelde ster introduceerde ik opnieuw een mandala, een cirkel die, hoewel heel wat eenvoudiger dan de Indiaanse, evenzeer de wentelende kosmos symboliseert. De ingeschreven achthoekige ster geldt traditioneel als het symbool van het zonnewiel dat de opeenvolgende jaargetijden teweegbrengt.

Op de uitgesneden vloertekening probeerde ik verscheidene kleurcombinaties uit maar vond de resultaten te statisch. Daarop projecteerde ik er het stratenpatroon van een 16de-eeuwse stadsplattegrond overheen en bracht ik de lijnen van de Scheldebocht in verband met de centrale mandala.

Snede uit de Antwerpse plattegrond van Pauwels van Overbeke, 1568

De onderlinge doordringing van de drie lagen, de barokvloer, de mandala en het stadsplan, genereerde een complexe dynamische figuur, een werveling van krachtlijnen die ik vervolgens opnieuw in kleuren interpreteerde. Ik probeerde verscheidene kleurstellingen uit, van sobere gedempte 'weidekleuren' tot flamboyante versies zoals 'etherisch' en 'swinging sixties', die ik alle beoordeelde in het perspectivische zicht van de situatie.

Uiteindelijk werd in overleg met het stadsbestuur gekozen voor de Flower Power van de 'swinging sixties', een tijd die ik eertijds in Antwerpen actief had meegemaakt, in de Zwarte Panter, in de Groene Michel en de Muze. Het werd een ontwerp met opwindende, verzadigde kleuren. Daar is toch iedereen gevoelig voor. In de natuur is de kleur van een bloem ook een schreeuw om aandacht.

Eens de keuze voor het project Flower Power vast lag, werden in nauwe samenwerking met de Groendienst voor alle kleuren de geschikte bloemen en kruiden uitgekozen, planten die begin juni alle in bloei moesten staan.

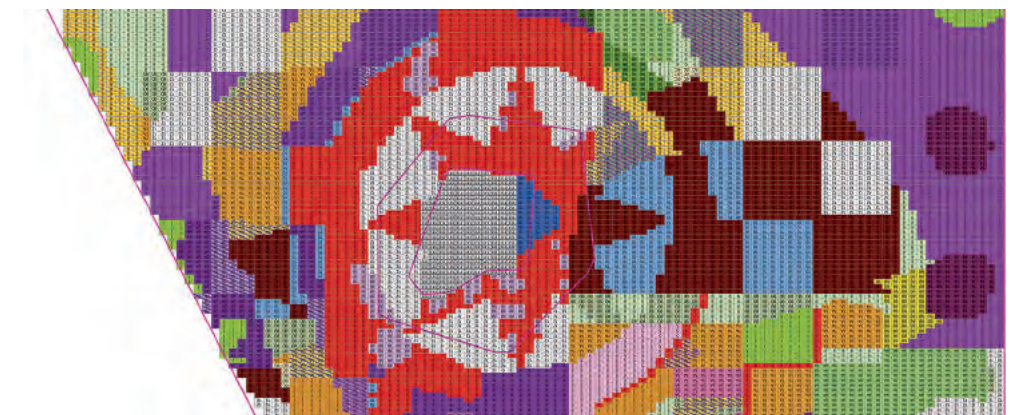
Er werd gekozen voor 30 soorten planten:

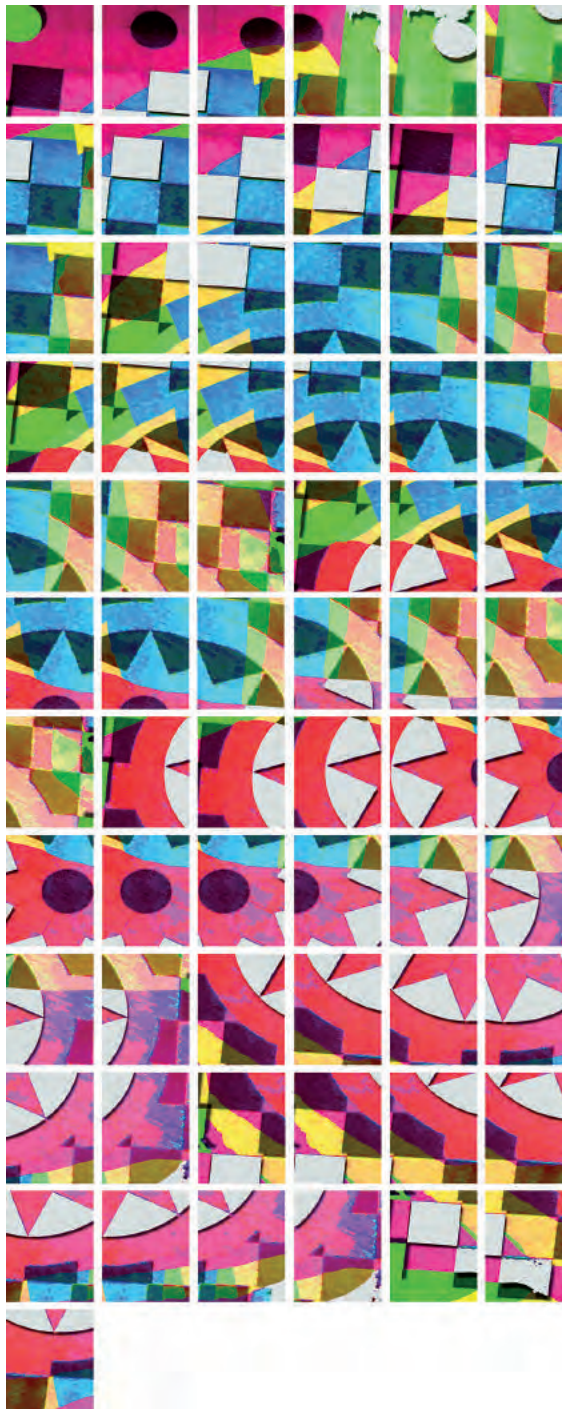
19 bloemen die een gamma van wit, geel, oranje, rood, blauw tot paars besloegen; 10 kruiden en één groente (snijbiet) die instonden voor verscheidene tinten van groen.

Het project werd openbaar aanbesteed en de bestelling werd begin december geplaatst bij de n.v. Rudy Raes Bloemzaden te Destelbergen.

Tegelijk begon de logistieke afdeling van de Groendienst met het digitaal uitwerken in modules van 53 x 30 cm, de maat van de trays, en werden de juiste aantallen van de nodige bloemen en kruiden bepaald, in totaal 173.448 plantjes.

Om organisatorische redenen besliste men in het Stadhuis het kinderprogramma dat deel uitmaakte van de oorspronkelijke opdracht, niet door te laten gaan. Wel gaf Schepen Philip Heylen me de opdracht om het stadhuis zelf ook in de viering te betrekken. Ik ontwierp daarop 67 vlaggen om de gevel van het stadhuis feestelijk op te fleuren. Ik nam de ingekleurde tekening van het ontwerp Flower Power, tilde het volgens de modernistische canon 23° schuin en maakte er 67 esthetisch verantwoorde uitsnijdingen uit. Dit resulteerde in 67 verschillende kleurvlaggen die ik als geheel de naam "Plantin meets Van Ostayen meets Flower Power" gaf.

De 173.448 plantjes werden, verdeeld over 9741 trays, in de nacht van 3 op 4 juni door 10 vrachtwagens van Destelbergen naar de Antwerpse Grote Markt vervoerd, zodat de Groendienst met een ploeg van meer dan honderd vrijwilligers om 5 uur kon beginnen met de aanleg van het tapijt. De genummerde trays werden geplaatst op een zwarte plasticfolie waarop hun plaats door middel van een gedetailleerd coördinatenstelsel stond aangeduid. Het tapijt was voltooid tegen 15 uur.

Samenvatting

Dit standpunt is niet direct een stellingname ten aanzien van het kunstenbeleid in ons land. Het is in de eerste plaats de presentatie van een kunstwerk als een standpunt. Het kunstwerk zelf, het Bloementapijt dat Anne-Mie Van Kerckhoven in 2015 op de Grote Markt van Antwerpen tot stand bracht, wordt voorgesteld en geduid als een stellingname ten aanzien van zijn stedelijke en maatschappelijke context.

In tegenstelling tot de gebruikelijke Vlaamse bloementapijten was het geenszins een pastiche van een oosters tapijt, uitgevoerd in snijbloemen. Het was een modern schilderij uitgevoerd met levende bloemen en kruiden. Het enorme schilderij vertoonde een dynamische werveling van heldere, onderling contrasterende kleurvlakken rondom het Brabobeeld. De kleurvlakken zelf bestonden uit een vlechtwerk van verschillende kleuren die elkaar door hun contrast wederkerig versterkten. De clustering van de in levend materiaal uitgevoerde kleurvlakken riep het beeld op van een stadsplan, het plan van een veelkleurige, multiculturele stad wier wijken en buurten, hoewel manifest verschillend, tevens een dynamische en harmonische samenhang vormen: een eenheid in verscheidenheid gebaseerd op complementair contrast en op de wederkerige ontvankelijkheid voor elkanders ingrediënten. Het tapijt belichaamde een optimistische visie op de stad. Het bood een blijmoedig beeld van de stedelijke samenleving, deels utopisch ideaalbeeld, deels uitbeelding van de al bestaande situatie. Het gaf een frisse, opmonterende inhoud aan het begrip 'flower power' uit de jaren '60.

Summary

This viewpoint is not a direct stance regarding the cultural policy in our country. It is in the first place the presentation of a work of art in the capacity of a viewpoint. The work of art itself, the flower carpet realized by Anne-Mie Van Kerckhoven in 2015 on the Antwerp market square, is presented and interpreted as a stance regarding its urban and societal context.

Contrary to the usual Flemish flower carpets, the Antwerp one was in no way a pastiche of an oriental carpet, executed with cut flowers. It was an original modern painting made of living flowers and herbs. The enormous painting showed a dynamic whirling of bright, mutually contrasting colour planes hovering around the Brabo statue. The colour planes themselves consisted in an interweaving of different colours which reinforced each other by their very contrast. Carried out with living material, the clustering of the vivid colour planes evoked the image of a city plan, the plan of a multicoloured city whose districts and neighbourhoods, though manifestly different, constitute a dynamic harmony: unity in diversity based on complementary contrast and mutual receptivity of each other's ingredients. The carpet embodied an optimistic view of the city. It offered a cheerful image of urban society, partly utopian, partly a picture of the already existing situation. It conferred a new, exhilarating meaning to the 'flower power' concept of the sixties.

De auteurs

Sinds midden jaren zeventig maakt **Anne-Mie Van Kerckhoven** tekeningen, teksten en schilderijen op papier zowel als synthetisch materiaal. Ze toont die in installaties en maakt korte films, video's en digitale animaties. Haar werk, waarin het erotische en het machiefetisjisme op een bijna wetenschappelijke manier samengaan, is doordrongen van een onverbloemde feministische toon. Interieurs, vaak huiselijke ruimten, dienen als decor voor haar tekeningen en collages, waarin zich droomachtige futuristische ontmoetingen tussen mensen en machine-achtige vormen afspelen. In de jaren negentig evolueerden de handgemaakte werken naar computergrafiek. De beelden zijn meestal vergezeld van teksten, die de boodschap van Anne-Mie Van Kerckhovens trotse, soms exhibitionistische vrouwelijke figuren, als liedjesteksten onderstrepen. Naast het visuele aspect, speelt geluid een belangrijke rol in haar creatieve productie. Onder de naam Club Moral (1981-heden) speelt zij samen met Danny Devos al jaren een sleutelrol in de Antwerpse experimentele muzieksceen.

Ze wordt vertegenwoordigd door Zeno X Galerij te Antwerpen en Galerie Barbara Thumm in Berlijn. Ze stelt vanaf 1975 regelmatig tentoon in binnen- en buitenland, waar ze ook voordrachten geeft over haar werk. Ze is van 1991 verbonden aan de KASK te Gent en vanaf 2008 lid van de KVAB te Brussel.

Francis Strauven, die het initiatief nam om dit standpunt te publiceren en het redigeerde, is architect en architectuurhistoricus.

Hij zetelt sedert 1969 in de beheerraad van de *Archives d'Architecture Moderne* (AAM) te Brussel, en doceerde Geschiedenis en Theorie van de Architectuur aan de Universiteit Gent.

Van 1971 tot 1991 was hij redacteur van het Nederlandse architectuurtijdschrift *TABK (Tijdschrift voor Architectuur en Beeldende Kunsten)*, vanaf 1973 *wonen-TABK*, vanaf 1986 *Archis*. Vervolgens was hij redacteur van het *Jaarboek Architectuur Vlaanderen* (1993-2000).

Hij werd lid van de KVAB in 2000, waar hij vanaf 2010 deel uitmaakt van het Wetenschappelijk Comité van het *Nationaal Biografisch Woordenboek* (NWB).

Sedert 1968 verricht hij onderzoek naar het ontstaan en de ontwikkeling van de moderne architectuur, in het bijzonder in België en Nederland, een queeste waarin hij gedreven wordt door een fascinatie voor de betekenis van de architectonische vorm.

Hij publiceerde over het werk van Charles Vander Straeten, Victor Horta, C.R. Mackintosh, Jos Bascourt, Jean Eggericx, Louis H. De Koninck, Renaat Braem, Albert Bontridder, Georges Baines, Paul Neefs, Eugeen Liebaut en Aldo van Eyck.

BIBLIOGRAFIE

Anne-Mie Van Kerckhoven, 'Plantin meets Van Ostaijen meets Flower Power', toespraak tijdens persconferentie in het Antwerps Stadhuis, 7 mei 2015.

Eric Rinckhout, 'Anne-Mie Van Kerckhoven ontwerpt bloementapijt voor Antwerpse Grote Markt', interview in *De Morgen*, 1 juni 2015.

M. en W. Küstenmacher, *Energie und Kraft durch Mandalas*, W. Ludwig Buchverlag, München, 1998.

John G. Neihardt, *Black Elk Speaks*, William Morrow & Company, New York, 1932.

Nicolaus J. Piscator, *Marchionatus Sacri Romani Imperii*, kopergravure, 1624 (Stadsarchief Antwerpen).

Pauwels van Overbeke, plattegrond van Antwerpen, houtsnede, 1568 (Stadsarchief Antwerpen).

De prent van Antigoon werd ontleend aan: Leon Voet, *De Gouden Eeuw van Antwerpen*, Mercatorfonds, Brussel, 1974.

Publicaties van en over Anne-Mie Van Kerckhoven

The HeadNurse Files, Kunsthalle Bern, Bern, 2005.

Urewut, AntiSade Press, Club Moral, Antwerpen, 2007. *Nothing More Natural*, Verlag Walter König, Berlijn, 2008.

Über das Ich, Berliner Künstlerprogramm / DAAD, Berlijn, 2009.

Mistress of the Horizon, Lannoo, Tielt, 2011.

Inzichten en Vergezichten / Insights and Panoramic Views, BAI, MAS, Antwerpen 2011. *Serving Compressed Energy with Vacuum*, ROMA Publications en Kunstverein Munich, München, 2015.

RECENTE STANDPUNTEN (vanaf 2013)

18. Hubert Bocken (ed.) – *De gerechtelijke hervorming. Een globale visie*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2013.

19. Georges Van der Perre, Jan Van Campenhout e.a. – *Van Blended naar Open Learning? Internet en ICT in het Vlaams hoger onderwijs*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2013.

20. Jan Velaers – *Federalisme/confederalisme, en de weg er naar toe...*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2013.

21. Karel Velle – *Archieven, de politiek en de burger*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2013.

22. Etienne Aernoudt, Dirk Franssaer, Egbert Lox, Karel Van Acker – *Dreigende metaalschaarste? Innovaties en acties op weg naar een circulaire economie*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2014.

23. Roger Marijnissen, Francis Strauven – *Voor een verantwoord beheer van ons kunstpatrimonium*, KVAB/Klasse Kunsten, 2014.

24. Jan Eeckhout, Joep Konings – *Jeugdwerkloosheid*, Denkersprogramma Klasse Menswetenschappen, 2014.

25. Pascal Verdonck e. a. – *Medische Technologie, als motor voor innovatieve gezondheidszorg*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2014.

26. Charles Hirsch, Erik Tambuyzer e. a. – *Innovatief ondernemerschap via spin-offs van kenniscentra*, KVAB/Klassen Natuurwetenschappen en Technische wetenschappen, 2014.

27. Giovanni Samaey, Jacques Van Remortel e. a. – *Informaticawetenschappen in het leerplichtonderwijs*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen en Jonge Academie, 2014.

28. Paul Van Rompuy – *Leidt fiscale autonomie van deelgebieden in een federale staat tot budgettaire discipline?* KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2014.

29. Luc Bonte, Paul Verstraeten e. a. – *Maatschappelijk verantwoord ondernemen. Meedoen omdat het moet, of echt engagement?* KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2014.

30. Piet Van Avermaet, Stef Slembrouck, Anne-Marie Simon-Vandenbergen – *Talige diversiteit in het Vlaams onderwijs: problematiek en oplossingen*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2015.

31. Jo Tollebeek – *Metamorfozes van het Europese historisch besef, 1800-2000*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2015.

32. Charles Hirsch, Erik Tambuyzer e.a. – *Innovative Entrepreneurship via Spin-offs of Knowledge Centers*, KVAB/Klassen Natuurwetenschappen en Technische wetenschappen, 2015.

33. Georges Van der Perre en Jan Van Campenhout (eds.) – *Higher education in the digital era. A thinking exercise in Flanders*, Denkersprogramma KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2015.

34. Georges Van der Perre, Jan Van Campenhout e.a. – *Hoger onderwijs voor de digitale eeuw*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2015.

35. Hugo Hens e. a. – *Energiezuinig (ver)bouwen: geen rechttoe rechtaan verhaal*, KVAB/Klasse Technische wetenschappen, 2015.

36. Marnix Van Damme – *Financiële vorming*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2015.

37. Els Witte – *Het debat rond de federale culturele en wetenschappelijke instellingen (2010-2015)*, KVAB/Klasse Menswetenschappen, 2015.

38. Irina Veretennicoff, Joos Vandewalle e.a. – *De STEM-leerkracht*, KVAB/Klasse Natuurwetenschappen en Klasse Technische wetenschappen, 2015.

39. Johan Martens e.a. – *De chemische weg naar een CO₂-neutrale wereld*, KVAB/Klasse Natuurwetenschappen, 2015.

40. Herman De Dijn, Irina Veretennicoff, Dominique Willems e.a. – *Het professoraat anno 2016*, KVAB/Klasse Natuurwetenschappen, Klasse Menswetenschappen, Klasse Kunsten en Klasse Technische wetenschappen, 2016.

De volledige lijst met standpunten en alle pdf's kunnen worden geraadpleegd op www.kvab.be/standpunten.aspx